

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΝΔΡΟΣ
ANDROS SACRA

ΑΝΔΡΙΟΙ ΙΕΡΑΡΧΑΙ
ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΙΕΡΑΠΟΛΕΩΣ

«Ἐξήλωσε τὸ ἄγαθόν και οὐ κατοχύρηθη
δι' οὐ ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη και ἡ
δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται».

(Σοφία Σειράκι, μδ' 813)

Κατὰ τοὺς ζοφεροὺς τῆς δουλείας χρόνους δύο τινὰ μόνον ἦσαν ἐφικτὰ εἰς τοὺς εὐφυῖαν κακτημένους και εἰς τὰ γράμματα ἐπιδίδον-
τας· ἢ νὰ ἀπέλθωσι δῆλα δη εἰς τὴν ἐσπερίαν Εὐρώπην, συνήθως τὴν
Πίζαν ἢ τὸ Παταύιον τῆς Ἰταλίας, και νὰ σπουδάσωσιν ἐκεῖ ἐπιστή-
μην τινὰ και ἰδίως τὴν ἰατρικὴν, διότι οἱ Τοῦρκοι ἀνέκαθεν ἠδοῦντο
και ἐσέβοντο τοὺς θιασώτας τῆς ἱπποκρατικῆς τέχνης, ἢ ν' ἀφιερω-
θῶσιν εἰς τὸ μοναστικὸν ἱερατεῖον και βαθμηδὸν νὰ ἐπιδιώξωσιν ἐν
αὐτῷ τὰ ἀνώτερα ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα. Ἄλλὰ τὸ νὰ δυνηθῇ τις
τότε ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν Εὐρώπην και νὰ σπουδάσῃ ἐκεῖ ἐπιστήμην
ἦτο διὰ ποικίλους λόγους δυσχερέστατον και εἰς εὐαρίθμους μόνον
εὐνοουμένους τῆς τύχης προσιτόν.

Οὐδ' ὑπῆρχε κατὰ τὴν μακροαῖωνα ἐκείνην περίοδον τῆς δουλείας
τοῦ Γένους ἄλλο τιμητικώτερον ἀξίωμα τοῦ κληρικοῦ· διότι ἀφ' ἧς
στιγμῆς τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἐστερήθη τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας,
εὐθύς ἀμέσως παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἐκκλησίας, ὡς ἱερὰν
παρακαταθήκην, και πάτριον γλώσσαν, και πάτριον παιδείαν, και
πατρίους ἱστορικὰς παραδόσεις και ἀναμνήσεις, και ἔθνικὰ προνόμια,
ἐν συνόψει ἐνεπιστεύθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν αὐτοῦ τὴν τύχην και
τὸ μέλλον. Ἡ δ' ἐκκλησία ὡς μήτηρ φιλόστοργος παραλαβοῦσα διε-
τήρησεν ἀκεραίαν και ἀλώβητον τὴν ἱερὰν ταύτην παρακαταθήκην·
ἀναλαβοῦσα δὲ τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῇ ὑψηλὴν ἐντολὴν ἀνέθρεψε
τὸ ἔθνος ἑλληνοπρεπῶς και χριστιανικῶς και ὠδήγησεν αὐτὸ ἀσφαλῶς
εἰς τὰς μακαρίας ὁδοὺς τῆς ἔθνικῆς παλιγγενεσίας. Καὶ ἦν ἄρα τότε,

κατὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην χρονικὴν περίοδον τῶν μεγάλων δοκιμασιῶν, ἦτο διὰ τὸ ἔθνος ὁ ἱερεὺς καὶ πνευματικὸς πατήρ, καὶ διδάσκαλος, καὶ ἐπιστήμων, καὶ νομοθέτης, καὶ δικαστὴς, ἦτο ὁ ἄγγελος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης, τῆς παραμυθίας καὶ τῆς ἐλπίδος. Τὸ πνεῦμα τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας ἐξωογόνει πάντα τὰ στοιχεῖα τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν βίου. Ἑλληνισμὸς καὶ ὀρθοδοξία συνεταυτίσθησαν καὶ ἀπετέλεσαν ἀδιάσπαστον ἑνότητα. Πίστις καὶ πατὴρ ἦσαν οἱ δύο πόλοι πάσης ἔθνικῆς κινήσεως. Οὐδὲ δύναται τις σήμερον νὰ μὴ ἀναπολήσῃ εὐγνωμόνως τοὺς τὴν ἔθνικὴν ἡμῶν ἀναγέννησιν ἀπεργασάμενους λευίτας, Εὐγένιον τὸν Βούλγαρην, Νικηφόρον τὸν Θεοτόκην, Βενιαμὴν τὸν Λέσβιον, Κωνσταντῖνον Οἰκονόμον τὸν ἐξ Οἰκονόμων, Θεόφιλον Καίτην, Νεόφυτον Δούκαν, Γρηγόριον Κωνσταντῶν, Ἀνθιμον Γαζῆν, Νεόφυτον Καυσοκαλυβίτην, Θεόκλητον Φαρμακίδην, Νεόφυτον Βάμβαν καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν τηλαυγεῖς φωστῆρας καὶ πρωταθλητάς, ἐναλλάσσοντας τὴν ἔδραν τοῦ διδασκάλου πρὸς τὸ φελώνιον τοῦ λειτουργοῦ τοῦ Ὑψίστου καὶ καταυγάζοντας τὴν ἐρεβώδη νύκτα, εἰς ἣν τὸ ἔθνος ἐν τῇ δουλείᾳ διέκειτο.

Ἄλλ' ἐν Ἀνδρῷ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος σπουδαιότατος λόγος, δι' ὃν οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς ἀριστοκρατικὰς τῆς νήσου οἰκογενεῖας εἰλκύνοντο ἀκαταμαχῆτως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ παλαιὰ ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς φραγκοκρατίας συνῆθεια, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ ἄρχοντες τῆς νήσου, ὅπως μὴ ἀποκαθιστῶσιν ἢ μόνον τὸν πρωτότοκον υἱὸν καὶ τὴν πρωτότοκον κόρην. Οὗτοι, καὶ ἰδίως ὁ υἱός, ἐλάμβανον ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν, πάντων τῶν λοιπῶν ἀστόργως ἀποκληρουμένων, καὶ τοῦτο ὅπως μὴ ἡ περιουσία κατανεμομένη περιεργάγῃ σὺν τῷ χρόνῳ τὴν οἰκογένειαν εἰς πτωχείαν· διότι πᾶσα ἐργασία, διὰ τῆς ὁποίας ἠδύναντο νὰ πορισθῶσιν ὑλικὸν πλοῦτον καὶ νὰ πολλαπλασιάσωσι τὴν περιουσίαν των, ἐπαρκοῦντες καὶ εἰς τὰς ἀνάγκας των, ἐθεωρεῖτο μὴ ἀρμόζουσα εἰς τὴν ἀριστοκρατικὴν περιωπὴν καὶ ἦτο τι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἄγνωστον εἰς τοὺς παλαιοὺς ἄρχοντας τῆς νήσου, ἀποξῶντας ἀποκλειστικῶς ἐκ τῶν εἰσοδημάτων μόνον τῆς κτηματικῆς κυρίως περιουσίας των. Οὕτω ἐκ τῶν λοιπῶν τέκνων, οἱ μὲν υἱοὶ ἐγίνοντο μοναχοὶ καὶ διδασκαλοὶ, αἱ δὲ θυγατέρες, ἄλλαι μὲν ἐκ τούτων παρέμενον εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον παρὰ τῷ πρωτότῳ ἀδελφῷ, ἄλλαι δὲ ἐγίνοντο καλογραφαί, καὶ τοῦτο ἦτο τὸ συνηθέστερον.

Ἐκ τούτου δ' ἐξηγεῖται καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν Ἄνδρῳ Μοναστηρίων, ἅτινα ὑπερέβαινον τὴν δωδεκάδα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ ἡμίση περίπου ἦσαν γυναικεῖα. Ἄλλὰ περὶ τούτων διαλαμβάνομεν λεπτομερῶς ἐν εἰδικῇ κεφαλαιῷ τῆς Χριστιανικῆς ἡμῶν Ἄνδρου.

Ἄλλως οἱ κληρικοὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις τῆς δουλείας, εὐ μόνον ἱεράτευον καὶ ἐδίδασκον, ἀλλὰ καὶ τῆς διοικήσεως τῶν κοινῶν μετεῖχον, καὶ ἐν ταῖς Μοναῖς εἰργάζοντο ἐκμεταλλεῦόμενοι τὰ πλοῖσια αὐτῶν κτήματα, καὶ αὐτοὶ πλουτοῦντες καὶ τοὺς οἰκείους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνακουφίζοντες. Διότι παρ' ὅλην τὴν ἣν ὁμολογουμένως ἠσθάνοντο πικρίαν κατὰ τοῦ ἀδίκου κοινωνικοῦ καθεστῶτος, ὅπερ καθίστα αὐτοὺς τῶν ἰδίων γονέων ἀποτρόφους καὶ τῆς οἰκογενείας αὐτῶν ἀπαρνητάς, διέσφζον οἱ πλεῖστοι τούτων, ἂν μὴ πάντες, τὴν ὑπερφάνειαν τοῦ γένους, μὴ ἐπιτρέπουσαν εἰς αὐτοὺς νὰ ἀνεχθῶσι τὴν ἐκ τῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν κοινωνικὴν ἔκπτωσιν τῆς οἰκογενείας των, ὑπὲρ τῆς ὁποίας, διὰ δευτέραν φορὰν θυσιάζοντες ἐευτούς, διέθετον συχνὰ μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου ὄβολοῦ τὰ ἐκ στερησεων καὶ μόχθων μακροτάτων ἐτῶν ἀποταμιεύματά των, ἀνερχόμενα ἔστιν ὅτι εἰς ποσὰ οὐκ εὐκαταφρόνητα.

Οὕτως ἐξηγεῖται ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου μοναχῶν, οἵτινες μεσοῦντος τοῦ 14' αἰῶνος ὑπερέβαινον κατὰ βασιμους ὑπολογισμοὺς τοὺς ὀκτασίους¹. Καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἴσως μέρος τῆς Ἀνατολῆς ἐνθα δὲν συνήντα τις Ἀνδρίους μοναχοὺς, μετερχομένους τὸν διδάσκαλον ἢ ἐμπιστευτικὰς κατέχοντας θέσεις ἐν ἐκκλησιαστικοῖς ἰδρύμασιν, ἢ παρ' ἱεράρχαις καὶ πατριάρχαις. Πλεῖστοι ἐκ τῶν μοναχῶν τούτων τῆς Ἄνδρου, πλὴν τῆς παιδείας, εὐμοιροῦντες καὶ σπανίως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς καὶ εὐπρεποῦς παραστάσεως, ἀνῆλθον εἰς τοὺς ὑπάτους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας βαθμοὺς.

Ἄτυχῶς περὶ πολλῶν ἐκ τούτων στεροῦμεθα ἐπαρκῶν εἰδήσεων,

1. Τῆς πληθύος τῶν ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου ἱερέων καὶ μοναχῶν ποιεῖται μνείαν καὶ ὁ Οἰκονόμος. Βλ. *Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων*, τὰ σφζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ Συγγράμματα, τ. Β', σ. 136 καὶ 143. Τῷ 1833 ὑπελογίζοντο οἱ ἐν Ἄνδρῳ μοναχοὶ εἰς ἑξακοσίους. Βλ. Ἐκθεσὶν περιεκτικὴν τῆς ἐνεστάσεως καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κλπ. συνταχθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἐπι τούτῳ τῷ 1833 συσταθείσης ἐπιτροπῆς, ἣν ἀπετέλουν οἱ Σπ. Τρικούπης, πρόεδρος, Π. Νοταρᾶς, Ἀρδαμερίων Ἰγνάτιος, Ἐλαίας Παῖσιος, Θ. Φαρμακίδης, Κωνστ. Δ. Σχινᾶς καὶ Σκαρλάτος Δ. Βυζάντιος. *Οἰκονόμου*, ἐνθ. ἀν., σ. 159.

~~παρ' ὅλας τὰς ἐπιμόνους καὶ πολυτετεῖς ἐρεῦνας καὶ ἀναδιφῆσεις ἡμῶν.~~
 Διότι ἡ ἀπάρνησις τῶν τοῦ κόσμου ἐχώρει παρ' αὐτοῖς μέχρι τελείας ἀποξενώσεως οὐ μόνον ἀπὸ τῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς πατρίδος. Καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος δι' ὃν ἀγνοοῦμεν τὰ οἰκογενειακὰ ὀνόματα καὶ τὴν πατρίδα ἀκόμη πλείστον ὄσων μοναχῶν, ἀκόμη δὲ καὶ κληρικῶν ἀνωτέρων, περὶ ὧν ἡ ἱστορία μακρὰν ἄλλως ποιεῖται καὶ εὐφημον μνείαν. Κατ' ἀκολουθίαν οἱ Ἄνδριοι ἱεράρχαι, περὶ ὧν πρόκειται, καίπερ εἰς πολλὰς δεκάδας ἀνερχόμενοι, δὲν ἀποτελοῦσιν οὐχ ἦττον ἢ ἀριθμὸν ἐλάχιστον τοῦ ὅλου τῶν ἐκ τῆς νήσου ἀρχιερέων.

Καὶ ἀλλαχοῦ μὲν ἠσχολήθημεν περὶ τῶν διαπρεψάντων κατωτέρων ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου κληρικῶν ¹, ἐνταῦθα δ' ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος περὶ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς εὐάνδρου νήσου ἱεραρχῶν, περὶ ὧν ἠδυνήθημεν νὰ πορισθῶμεν ἀξιοχρόστους εἰδήσεις μετὰ μακρὰς καὶ ἐπιπόνοους ἐπὶ ἀνεκδότων ὧ; ἐπὶ τὸ πολὺ πηγῶν ἐρεῦνας, καὶ ὧν πολλοὶ ὑπῆρξαν ἀληθῆ σεμνώματα τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἐκόσμησαν ὄντως τοὺς ἐπισκοπικοὺς αὐτῶν θρόνους. Εἰς τούτους δὲν περιλαμβάνομεν ἐνταῦθα τοὺς διατελέσαντας ἐπισκόπους Ἄνδρου, οἵτινες ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον ἄλλης ἡμῶν μελέτης, οὐδὲ τοὺς ἐπὶ τῶν πατριαρχικῶν θρόνων ἀνεληθόντας, περὶ ὧν ἀσχολούμεθα ἐν ἰδιαιτέrais μονογραφίαις ².

Ἔνιοι τῶν ἐκ τῆς νήσου Ἄνδρου ἀρχιερέων τούτων, ὅπως ὁ Σφῆσαγαθοῦπόλεως Παΐσιος ὁ Νέρης, ὁ Μεσημβρίας Ἰωσήφ ὁ Λεφάκης καὶ ὁ Κορώνης Γρηγόριος ὁ Μπίστης, κατὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἔπεσον οἱ ἀοίδιμοι θύματα τῆς μανίας τοῦ τυράννου, διὰ τοῦ ἀφειδῶς ῥεῦσαντος αἵματός των καθαγιασάντες τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα καὶ ἐθνομάρτυρες ἀναδειχθέντες. Ἄλλοι καθειροχθέντες, ἐνθεν μὲν ὧ; ὑποπτοι, ἐτέρωθεν δ' ἵνα χρησιμεύσωσιν ὧ; ὄμηροι τῆς πίστεως τοῦ ποιμνίου των, ὑλέστησαν ἀνεκδιήγητα βασανιστήρια, ὅπως ὁ ἐνάρετος καὶ πεπαιδευμένος μητροπολίτης Β.ζύης Ἰωάσαφ ὁ Μαρμαρᾶ;, ὅστις ἔπαθε μὲν πολλὰ καὶ ποικίλα, ὅτε ἐποίμαινε τὴν τῆς Β.ζύης ἐπισκοπὴν, ἀφαρπασθεὶς ὑπὸ τῶν Τούρ-

1. Μονογραφία ἀνέκδοτος εἰσέτι.

2. Βλ. *Δημητρίου Π. Πασχάλη*, Ματθαῖος ὁ Ἄνδριος, πάπας καὶ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης γῆς Αἰγύπτου (1746-1767). Ἐν Ἀθήναις, 1901, Σχ. 80ν μέγα, Σελ. 1-93. — *Τοῦ αὐτοῦ*, Διονύσιος ὁ Βιρδαλῆς; οἰκουμηνικός πατριάρχης (1662-1665). Ἀνέκδοτον.

κων και κινδυνεύσας πολλάκις και αὐτὴν τὴν ζωὴν, ἔλαθε δὲ και χεῖρονα, ὅτε ἐμβριθεὶς εἰς τὴν φρικαλέαν φυλακὴν, τὴν λεγομένην Φοῦρνον τοῦ Μποσιταντζήμπαση, ὑπεβλήθη εἰς ἀφαντάστους δεινοπαθείας και βασάνους ἐπὶ ἔτος ὀλόκληρον, ἀφσθεὶς ἐπὶ τέλους ἐλεύθερος ἀφοῦ κατήντησεν ἀληθὲς πτώμα, λαβὼν ἐκεῖ και τὰ σπέρματα ἀνιάτου νόσου, ἣ ὁποία ταχέως ἤγαγεν αὐτὸν φθίνοντα εἰς τὸν τάφον, μόλις τὸ πεντηκοστὸν ὑπερβάντα τῆς ἡλικίας του ¹. Ἄλλοι δέ, ἀπόστολοι τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἐμφανῶς μετασχόντες εἰς τὴν ἐθνεγεροίαν, τὰς μίτρας αὐτῶν εἰς περικεφαλαίας μεταποιήσαντες και τὰς ποιμαντορικὰς βακτηρίας των ὡς ἑομοφαίας ἐκδικήσεως τοῦ γένους μεταβαλόντες, ἐνῶ και τιμῶν πολλῶν και ἀποδοχῶν ἱκανῶν ἀπήλαυον ἐν ταῖς πνευματικαῖς παροικίαις των, ἀγαπώμενοι και τιμώμενοι, ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν, ἀλλὰ και ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀλλοδόξων διὰ τὴν πανθομολογουμένην ἀρετὴν και τὸ φιλόανθρωπον ἦθος, ἀπώλεσαν τοὺς ἐπισκοπικούς αὐτῶν θρόνους και περιεπλανῶντο ἀνέστιοι και τῶν πάντων στερούμενοι ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον, μέχρις οὗ τὸ ἀριστύστατον ἑλληνικὸν κράτος δυνηθῆ νὰ λάβῃ πρόνοιαν περὶ αὐτῶν διὰ τῆς ἀπονομῆς πενιχροῦ τινος ἐπιδόματος, εἰ ὃ ἤρχοῦντο ἀγογγύστως οἱ μακάριοι, μὴ ἀποβλέποντες εἰς ὑλικὰς ἀπολαυὰς, ἀλλ' εἰς τὴν ἐκ τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ καθήκοντος ἱκανοποίησιν τῆς συνειδήσεως.

Και περὶ τούτων μὲν πάντων ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος ἐφεξῆς ἐν ἰδίῳ περὶ ἐκάστου φροντισματι, ἀρκούμεθα δὲ σήμερον εἰς τὰ ἀφορῶντα *Νεόφυτον τὸν Καμπάνην, ἐπίσκοπον Ἰεραπόλεως*, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ καλαίφατον ἐκεῖνο, καθ' ὃ «ἀρχομένου ἔργου πρόσωπον χρῆθ θέμεν τηλαυγές».

1. Βλ. Ζαχαρίου Μαθᾶ, Κατάλογος ἱστορικός τῶν πρώην ἐπισκόπων και τῶν ἐφεξῆς πατριάρχων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἁγίας και Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐν Ναυπλίῳ, 1837, σ. 290 και σ. 333-4 τῆς β' ἐκδόσεως.— Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ Σφραζόμενα Ἐκκλησιαστικά Συγγράμματα ἐκδιδόντος Σοφοκλέους Κ. τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, τ. Β', Ἀθήνησι αἰξδ', σ. 490, Α. Ν. Γούδα, Βίοι Παράλληλοι, τ. Α', σ. 16.— Δ. Π. Πασχάλη, Ἄνδριοι ἱεράρχαι. Βιζύης Ἰωάσαφ. Ἀνεκδοτον. Περὶ δὲ τῆς φυλακῆς τοῦ Μποσιταντζήμπαση και περὶ τῶν φρικωδῶν βασάνων τῶν εἰς αὐτὴν ἐγκαθηστικῶν βλ. G. A. Olivier, voyage dans l'empire othoman etc. Paris, 1801, τ. Β', σ. 48—49.— De Tott, Mémoires, Μέρος Ε', σ. 44.— M. Zallony, Essai sur les Fanariotes, σ. 85-6. Ἡεβλ. και D' Ohsson, Tableau général de l'empire othoman, τ. Ζ', Paris 1824, σ. 27.

Ἐξ ὅλων τῶν ἐθνῶν μόνη Ἰσως ἢ Ἑλλάς δύναται νὰ καυχᾶται δικαίως, ὅτι γεννᾷ τέκνα θεωροῦντα τὸ τοῦ ἔθνους τῶν συμφέρον ἀνώτερον τοῦ ἰδίου, πιστεύοντα δὲ ὅτι εὐτυχοῦσης τῆς ὅλης πατρίδος, συνευτυχοῦσι καὶ αὐτοί, δυστυχοῦσης δὲ τοῦναντίον κακοδαιμονοῦσιν. Ἡ ἔξοχος δὲ αὕτη τῶν Ἑλλήνων ἀρετὴ ἱφανερώθη εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τοῦ ἔθνικοῦ ἡμῶν βίου, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῆς ἀρχαίας, τῆς μεσαιωνικῆς καὶ τῆς νεωτέρας ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Τῶ ὄντι ποῖον ἄλλο ἔθνος ἐγέννησε Κόδρους, Λυκούργους, Σόλωνας, Μιλτιάδας, Θεμιστοκλεῖς, Ἀριστείδας, Κίμωνας, Περικλεῖς, Φωκίωνα καὶ τόσους ἄλλους ἐνδόξους ἄνδρας καταβαλόντας ὅλας τὰς δυνάμεις τῶν εἰς δόξαν καὶ εἰς μεγαλεῖον τῆς πατρίδος, εἰς οὐδὲν δὲ λογισαμένους τὸ ἴδιον ἑαυτῶν συμφέρον ἢ καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ζωὴν; Πάντες οὗτοι πρόκεινται ὡς θαυμασία ὄντως πρότυπα τελείων ἀνδρῶν, πρὸς οὓς δέον νὰ ἀσπνίζωσι καὶ τοὺς ὁποίους ἀνάγκη νὰ προσπαθῶσι νὰ μιμῶνται οἱ θέλοντες νὰ ἀποκτήσωσι τὴν ἀθανάσιαν τῆς μνήμης τῶν, ἐν μιᾷ λέξει τὴν ὑστεροφημίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἐρνέστος Ῥενάν ὠνόμασεν ἀρετὴν κατ' ἔξοχὴν ἑλληνικὴν. Εἰς τίνα δὲν προκαλεῖ φρικασίας συγκινήσεως ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος πίπτων ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τίς δὲν θαυμάζει τοὺς Ρήγαν Φιρῶσιον, Γερμανόν, Μπότσαρην, Κολοκοτρώνην, Καραϊσκάκη, Ζαΐμας, Κουντουριώτας, Μιαούλην, Κανάρην καὶ λοιποὺς ἀθανάτους ἡρώας τῆς ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως τοῦ 1821, πίντας ὑπερανθρωπίνους καταβαλόντας προσπαθείας, χύσαντας ἀφειδῶς τὸ αἷμά τῶν καὶ θυσιάσαντες ὁλόκληρον τὴν περιουσίαν τῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοῦ βαρέος τουρκικοῦ ζυγοῦ; Ἄλλ' ἔκτος τῶν ἐνδόξων τούτων πολεμιστῶν, ἡρώων τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ ἐλευθερωτῶν τῆς, ποῖος ἄλλος λαὸς ἢ ὁ ἑλληνικὸς ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ Ζωσιμάδας, Καπλάνας, Ριζάρας, Βαρβάκη, Στουρνάρην, Τσοτίσαν, Δομπόλην, Ἀρσάκη, Ζάππας, Ἀβέρωφ καὶ λοιπὴν χορείαν ἁγίων τῶ ὄντι ἀνδρῶν, οὔτινες τὴν μετὰ τόσων ἀγῶνων κτηθεῖσαν κολλοσιαίαν περιουσίαν τῶν ἀφιέρωσαν ἀπαξάπαντες εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν εἰς τοὺς ἔνεκα τῆς μακρᾶς δουλείας στερουμένους αὐτῶν ὁμογενεῖς τῶν Ἑλλήνας καὶ ἐν γένει ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν ἀναγκῶν;

Μεταξὺ τῶν ἀειμνήστων τούτων τέκνων τῆς πατρίδος, τῶν ὑπὲρ

τοῦ βωμοῦ αὐτῆς τὰ πάντα θυσιασάντων, ἐπιφινῆ ἀναμφηρίστως κατέχει θέσιν ὁ ἀοιδὸς *Νεόφυτος Μεχ. Καμπάνης, ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως, υαάκιον καὶ ἔσυχον ὄντως* παρέχων ἡμῖν παρὰδειγμα φιλοπατρίας καὶ φιλαλληλίας, μέχρις αὐτοθυσίας ἐξικνουμένης. Διακαίόμενος ὁ σεπτὸς ἀνὴρ ὑπὸ τῆς διακρινούσης τοῦ ἀνδρός τῆς ἀποιοχομένης γενεᾶ· πατριωτικῆς ζήσεως, εἰς ἣν ὀφείλομεν τὴν δημοουργίαν ἐλευθέρως πατρίδος, καὶ γινώσκων, ὅτι θεμέλιον τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐθνικῆς εὐημερίας εἶνε ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοῦ πνευματικοῦ ζόφου καὶ ἡ ἴσσις τῆς τοσοῦτων κακῶν αἰτίου ἀπαιδευσίας, ἔχων δ' αἰέποτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι *παιδείας ἄμοιρος λαὸς κ' ἐλεύθερος δουλοῦται, λαὸς δὲ δοῦλος παιδευθεὶς ἀπ' ἑαυτοῦ λυτροῦται*, ὀλόκληρον τὴν μεγάλην περιουσίαν αὐτοῦ διέθετο ὑπὲρ τῶν σχολείων κυρίως τῆς φιλότατης ἰδιαιτέρας πατρίδος τοῦ Ἄνδρου καὶ ὑπὲρ τῆς ἐξάπλώσεως τῆς παιδείας εἰς πάσας τὰς ἐν αὐτῇ λαϊκὰς τάξεις. Λέγομεν ὀλόκληρον τὴν περιουσίαν του, διότι ὑπὲρ τῶν οἰκείων οὐδὲν ἄφησε καὶ μόνον ὑπὲρ ἐνίων ἐξ αὐτῶν κατέλιπεν ἀσήμαντά τινα καὶ ἀνάξια λόγου ποσά.

Ὁ βαθείας κρίσεως εὐμοιρῶν νοῦς αὐτοῦ διείδεν, ὅτι ἡ ὀρθὴ παιδεία, παρὰ τὰ σήμερον λεγόμενα ὑπὸ πολλῶν ἐνεκεν τῆς ὕλικῆς τάσεως τῶν χρόνων ἡμῶν, εἶνε τὸ μόνον ἔρεισμα τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας, εἶνε ἡ βᾶσις τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς πραγματικῆς ὑπεροχῆς, εἶνε ἡ πηγὴ τῶν ἀνεφίτων τῆ ὕψι πνευματικῶν ἀπολαύσεων καὶ μάλιστα ὁ συντελεστὴς τῶν ἐφευρέσεων καὶ ἀνακαλύψεων, δι' ὧν αὐτὸς εὐχόμενος ὁ πλοῦτος πολλαπλασιάζεται καὶ ἡ ὕλικὴ εὐημερία τῆς ἀνθρωπότητος προάγεται. Ὑπὸ τοσοῦτου δ' ἐνθουσιασμοῦ ὁ μεγάλθυμος ἀνὴρ κατελήφθη ἀφροσιθεὶς εἰς τὴν ὕψηλὴν ταύτην ἰδέαν, ὥστε λιτότατα ἔζη καὶ πάσης ὕλικῆς ἀπολαύσεως ἀπέχεσθαι καὶ εἰς στερήσεις ἔτι ὑπέβαλεν ἑκυτόν, καὶ περ ἀπὸ μακροῦ νοσῶν, καὶ τριβῶντων παλαιῶν ἐνεδύετο μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν αὐξήσῃ τὴν ἱεράν παρακαθήκην, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργει καὶ ἐφύλαττε χάριν τῆς ἀπομεμακρυσμένης προσφιλοῦς γενεθλίου αὐτοῦ γῆς.

Ἄπηλλαγμένως παντὸς τύφου καὶ πάσης ἐγωϊστικῆς σκέψεως καὶ ζῶν ἐν τῇ σφαίρᾳ ἀκραιφνῶς ἰδανικοῦ κόσμου, οὐδέποτε ἠθέλησε τὴν διασαλίση τοῦ πατριωτικοῦ σκοποῦ του, ὅπως ἀπολαύση τιμῶν οἰωνοδήποτε, ἐπωφελοῦμενος τῆς φήμης ἀνδρός εὐεργετικοῦ καὶ φιλοπατρίδος. Ἐλάνθανε β.ῶν ὁ σεπτὸς ἐν ἀγαστῇ μετροφοροσύνῃ καὶ

ἀφηνεία. Καὶ τούτου ἕνεκα ἔτι περισσότερον θαυμάζομεν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, περιφρανοῦντος πάντα κομπασμὸν καὶ πᾶσαν ματαιοδοξίαν, τόσον συνήθως προσφιλῆ εἰς τοὺς ἀλαζόνας; θνητούς. Ὡς δ' ἐβεβαίουν οἱ γνωρίσαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ὁ ἀοίδιμος Ἰεραπόλεως, κατεχόμενος ἀείποτε ἀπὸ τὸ εὐγενές συναίσθημα τῆς φιλαλληλίας καὶ ἔχων ἀπὸ φύσεω; μελαγχολικὴν τὴν διάθεσιν, ἐφάειετο μὴ λησμονῶν οὐδέποτε τὸ τοῦ Σιτωβριάνδου: Ἄνθρωπε, δὲν εἶσαι εἰμὴ ἐν ταχὺ ἐνύπνιον, ἐν ἀλγαιὸν ὄνειρον. Δὲν ὑπάρχεις εἰμὴ διὰ τὴν δυστυχίαν, δὲν εἶσαι κἄτι εἰμὴ διὰ τῆς λύπης τῆς ψυχῆς σου καὶ τῆς αἰωνίης μελαγχολίης τῆς σκέψεώς σου! Συχνὰ δ' ἐπανελάμβινεν εἰς τὰς μετὰ τῶν φίλων καὶ οἱ αἰὼν του συνδιαλέξεις τὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: Ὁ γὰρ ἔσμεν οὐχ ἰστάμενον, φάσμα τι μὴ κρατούμενον, πτῆσις ὀρνέου παρέρχομένου, ναῦς ἐπὶ θαλάσσης ἄχνος οὐκ ἔχουσα, κόνις, ἀτίμς, ἐσθινὴ δρόσος, ἄνθος, καιρῷ φυόμενον καὶ καιρῷ λυόμενον.

Ἴσως τινὲς τῶν συγχρόνων ὑλιστῶν, τῶν ξένων πρὸς πᾶν ἰδεῶδες καὶ πρὸς πᾶσιν εὐγενῆ καὶ ὑψηλὴν σκέψιν, ἀναγινώσκοντες ταῦτα θὰ μειδιάσωσι, καταγινώσκοντες τοῦ ἱεροῦ ἀνδρός μωρίην, διότι πλούσιος ὢν δὲν ἔξει ἐν χλιδῇ καὶ εὐμαρσίᾳ, ἀλλὰ διητᾶτο ἐν πανιοδαπαῖς στερήσεσι καὶ οὐδὲν κατέλιπε τοῖς οἰκείοις του, θεωρήσας ὡς τοιούτους πάντας ἐν γένει τοὺς συμπολίτας του. Ἄλλ' ὄχι, οὐδαμῶς ὑπέφερε στερούμενος τῶν συνήθων ἀπολαύσεων καὶ ἀσκητικῶς διαίτων τὸν βίον ὁ μακάριος ἀνὴρ, ὡς δὲν ἔπασχον οἱ ἐν στερήσεσι διαβλόντες τὸν βίον μεγάθυμοι ἔθνηκοι εὐεργέται, οἱ δι' ὑπερανθρωπίνων πόνων καὶ κακουχιῶν δημιουργήσαντες κολοσσαίας περιουσίας, αἱ διέθεντο ὑπὲρ τῶν φιλανθρωπικῶν καὶ ἐπαιδευτικῶν καθ.δρυμμάτων τῶν κοσμοφύτων τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους καὶ συντελούντων ὑπὲρ τε τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ. Καὶ ἀφοῦ ὁ φιλάργυρος δὲν πάσχει, διότι τὸ κυριεῦν αὐτὸν κομικὸν πάθος εἶνε οὕτως ἰσχυρόν, ὡς τε ἡ ἡδονὴ τῆς κτήσεως καὶ τῆς θῆας τοῦ χρυσοῦ καταπνίγει τὴν ἐκ τῶν ἐλλείψεων τοῦ καθημέρου βίου στενοχωρίην, δυνάμεθα νὰ συμπράνωμεν ὅτι πολλῷ μᾶλλον ὁ κατεχόμενος ὑπὸ τῆς ἐλλόγου καὶ ὑψηλῆς ἰδέας τῆς ὠφελείας τοῦ ὁμοίου αὐτῷ ἀνθρώπου δύναται νὰ ὑφίσταται ἀσυγκρίτως δεσνότερα καὶ μετ' ἀφάτου μάλιστα ἡδονῆς, πληρούμενος ὑπὸ τοῦ μεγίστου καὶ δυσνοήτου εἰς τοὺς

χρδαίους θεολόγου τῆς ἠθικῆς ἱκανοποίησεως τῆς ἀγωγῆς καὶ φιλάλ-
λου συνειδήσεώς του.

Ἀμφότεροι, καὶ οἱ εὐποροὶ φιλάργυροι καὶ οἱ εὐποροὶ κοινωφε-
λεῖς ἄνδρες, ἀποταμιεύοντες τὸ χρῆμα, ὑπεύκουν εἰς τὸν ψυχικὸν
νόμον τῆς διαιώσεως τῶν κτηθέντων, ὅστις εἶνε ἐγγεγῆς εἰς τὸν
ἄνθρωπον. Καὶ παρὰ τοῖς φιλαργύροις δὲ δὲν εἶνε παντελῶς ξένον τὸ
συναίσθημα τῆς φιλαλληλίας κατὰ τὸν στενὸν κύκλον τῆς ἀντιλήψεως
των. Ἄλλ' ὅποια διαφορὰ εἶ; τὰ ἐλατήρια ἐκατέρων. Οἱ φιλοκτῆμονες
φιλάργυροι, ταλιάρχοι ἐγωπαθεῖς, ἐπηρεαζόμενοι ὑπὸ τῆς ψευδοῦς
λάμπους τῶν ἐπιγείων, ὑπὸ τῆς ψευδοῦς φιλοτιμίας τῆς ὑλικῆς ὑπερο-
χῆς, ὑπὸ τῆς κακῶς πολλάκις ἐννοουμένης φιλοστοργίας, ἐξασθενοῦσι
καὶ μικρύνουσι καὶ πολλάκις καὶ ἐκμηδεύουσι τὴν ἴλιαν αὐτῶν ἰσχὺν
καὶ δρᾶσιν, θεωροῦντες πλησίον μόνον τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας των.
Ἡ ἰδέα αὕτη προσεγγίζει πρὸς τὴν ἰουδαϊκὴν. Ὡς γνωστόν, πλησίον
διὰ τὸν Ἑβραῖον ἦτο μόνον ὁ ὁμόθρησκος καὶ ὁ ὁμοεθνής.

Καὶ παρὰ τοῖς φιλαργύροις ὄθεν καὶ χρηματολόγους ὑφίσταται,
ἀλλ' ἀσθενέστατον, τὸ συναίσθημα τῆς φιλαλληλίας καὶ ἀλληλεγγύης,
ἀπαιτεῖται δὲ ἀπὸ τῆς περιστάσεως, βαθῶς χωρασσομένη εἰς τὰς εὐσθη-
σεις, ἵνα ἐκδηλωθῇ. Ἄλλ' εἰς τοὺς κοινωφελεῖς καὶ εὐσεβεικούς
ἄνδρας τὸ αἶσθημα τῆς εὐποιίας πηγάζει ἐκ γενεῖου χριστιανικοῦ
πνεύματος. Πλησίον, καὶ τὸν Σωτῆρα ἡμῶν, εἶνε πᾶς ἄνθρωπος.
Ἡ Ἁγία Γραφή λέγει: «Ὁ πᾶς νόμος ἐν λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ
ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν». Καὶ ἀλλαχοῦ: «Ἐν τούτῳ
γνώσκονται πάντες, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, εἰάν ἀγάπην ἔχητε ἐν
ἀλλήλοις».

Οὕτω οἱ κοινωφελῶς ἄνδρες δὲν ἀναμένουσι συμφορὰς ἐθνικὰς
ἵνα κατανοήσωσι τὴν ἀξίαν τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς φιλαλληλίας καὶ
τὰς ὑποχρεώσεις των πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν τε κοινὴν καὶ ἰδιαιτέραν.
Τοῦναντίον ἐν χροίῳ ἴλιαν ἀφροσύτῳ τῶν ἐθνικῶν κρίσεων προπαρα-
σκευάζουσι τὸ ἔδαφος πρὸς ἀποσόβησιν τῶν συμφορῶν, ἕκαστος κατὰ
δύναμιν, διαπαιδαγωγοῦντες τὸν λαὸν καὶ συντελοῦντες εἰς τὴν πνευ-
ματικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν, τὴν ἠθικὴν διάπλασιν καὶ τὴν ὑλικὴν
αὐτοῦ εὐημερίαν. Οἱ κοινωφελεῖς ἄνδρες θεωροῦσιν, ὅτι πᾶν ὑλικόν ἢ
καὶ διανοητικὸν κεφάλαιον, ὅπερ κέκτηνται, τὸ ἔλαβον ὡς δάνειον,
οἷον παρακαταθήκην τῆς θείας προνοίας, ὅπως πολλαπλασιάσαντες
αὐτὸ ὡς τάλαντον τοῦ Εὐαγγελίου ἐπιστρέψωσι τὸ δῶρον εἰς τὴν κοι-

νωνιαν, διότι τῇ ἐπικουρίᾳ πάντων καὶ διὰ κοιῶν προσπαθεῖτον τὸ ἀπῆλθυσαν, ἀσυγκρίτως οὕτω χρησιμώτεροι καθιστάμενοι ἕκείνοι, οἵτινες φαίνονται ἐπωφελεῖς μόνον εἰς τοὺς οἰκείους καὶ τοὺς κληρονόμους των.

Τρανὸν παράδειγμα ἔστω ὁ ἀλήστου μνήμης μέγας φιλάθρωνος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως Νεόφυτος Καμπάνης. Εἰς τί θὰ ὠφέλει, εἰάν κατέλιπε πᾶσαν τὴν περιουσίαν αὐτοῦ εἰς τοὺς οἰκείους του; Δύο ἢ τρεῖς οἰκογένειαι θὰ ἠυλόρουν ἐπὶ πλέον. Νῦν δὲ τὴν χρησιμότητα τοῦ πλούτου αὐτοῦ διακηρύττουσι στενωφεῶς ἡ πρωτεύουσα τῆς γενεθλίου του νήσου, τὸ Κόρθιον, πολλὰ σχολεῖα τῆς Ἄνδρου, μάλιστα δὲ τοῦ ἰδιαιτέρου χωρίου του τῆς Μεσαρίας, τὰ ὁποῖα οὕτε θὰ ὑφίσταντο ἄνευ τῆς πατρικῆς αὐτοῦ δωρεᾶς. Τὴν χρησιμότητα τοῦ πλούτου αὐτοῦ διακηρύττουσιν ἡ μείζων ἐξάπλωσις τῆς παιδείας ἐν τῇ νήσῳ, οἱ ναοὶ καὶ οἱ δῆμοι, οἱ πολλαχῶς ἐκ τῶν κληροδοτημάτων αὐτοῦ ἐπὶ μακρὰς δεκαετηρίδας εὐεργετούμενοι, τὰ διδακτικὰ ὄργανα, ἐπιπλα καὶ σκευῆ, δι' ὧν τὸ κληροδοτήμα τοῦ αἰοιδίμου Ἱεραπόλεως ἐπροίκισε καὶ προοικίζει τὰ ἐν τῇ νήσῳ παιδευτήρια. Τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ διακηρύσσει ἡ ἱστορία τῆς νήσου Ἄνδρου, ἀναγράφουσα χρυσοῖς γράμμασι τὸ σεπτὸν αὐτοῦ ὄνομα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, τὸ νοσοκομεῖον τοῦ Βουκουρεστίου, διότι ἡ στοργὴ καὶ τὸ φιλόανθρωπον πνεῦμα τοῦ ἀειμνήστου ἱεράρχου δὲν περὶ ὠρίθη ἐν μόνῃ τῇ γενεταίρᾳ αὐτοῦ νήσῳ, ὡς ἐν τῇ κατωτέρῳ δημοσιευμένῃ διαθήκῃ αὐτοῦ θέλομεν ἶδει.

Γεννηθεὶς ἐν Μεσαρίᾳ τῆς νήσου Ἄνδρου ἐξ ἀρχαίας καὶ εὐγενοῦς οἰκογενείας ὁ Ἱεραπόλεως Νεόφυτος, ὑπῆρξε τελευταῖος υἱὸς τοῦ ἐκ τῶν πρώτων τῆς νήσου εὐπατριδῶν Μιχαὴλ Καμπάνη¹. Διδαχθεὶς δὲ τὰ πρώτα γράμματα ἐν Ἄνδρῳ, νεαρῶτατος ἐκάθη μοναχὸς ἐν τῇ ἐν Ἄνδρῳ περιβλεπῆθαι Μονῇ τῆς Παναχράντου καὶ ἀπῆλθεν εἰς Βουκουρέσιον. Συμπληρώσας δ' ἐκεῖ τὴν ἐκπαίδευσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπὸ

1. Ἦν ἐκ τοῦ πρεσβυγενοῦς κλάδου τῶν Καμπάνη τῆς Μεσαρίας. Εἶχε δ' ὁ αἰεὶδμος Ἱεραπόλεως δύο πρεσβυτέρους ἀδελφοὺς, τὸν Ἀλεξάνδρον καὶ τὸν Λεονάρδον καὶ μίαν ἀδελφὴν, τὴν Ἀσημίαν, περὶ ὧν μνησὶν ποιεῖται ἐν τῇ διαθήκῃ του. Ὁ ἐκ τοῦ πρωτοτάτου Ἀλεξάνδρου κλάδος ἐξέλιπεν ἐξ ἀρρενογονίας, τελευταίου ἀποβιώσαντος τῷ 1920 τοῦ ἱατροῦ καὶ βουλευτοῦ Ἄνδρου διατελέσαντος Ὑπαίτου Μ. Καμπάνη.

τόν διασημόν του Γένους διδάσκαλον Λάμπρον τόν Φωτιάδην ἰπεριώνυμον Σχολήν τοῦ Βυκουρεστίου, ἀγλαοὺς ἀποφέρουσαν καρπούς, ἠδουήθη διὰ τῆς παιδείας, τοῦ ἀγαστοῦ ἠθους του καὶ τῶν ἐξόχων ἀρετῶν του νὰ προαχθῆ ταχέως εἰς τὸ ἀνώτατον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, χειροτονηθεὶς ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως ἰ.

Γενόμενος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως ὁ Νεόφυτος Καμπάνης δὲν διέτριβε κατ' ἀρχάς ἐν Βυκουρεστίῳ, ἀλλ' εἰς τὸ Ἱάσιον τῆς Μολδαβίας. Τοῦλάχιστον ἐν Ἱασίῳ εὐρίσκετο κατὰ τὸν χρόνον τῆς εἰσβολῆς τοῦ πρίγκηπος Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἀρχομένης τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Προκειμένου δὲ νὰ καθαιρισθῆ τῇ 26 Φεβρουαρίου

1. Βλ. περὶ Λάμπρου Φωτιάδου *Κ. Ν. Σάθα*, Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν, σ. 583-590.— *Ἀνδρονίκου Δημητράκοπούλου*, Ἐπιανορθώσεις σφαλμάτων παρατηρηθέντων, ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ του Κ. Σάθα μετὰ καὶ τινῶν προσθηκῶν, Τεργεστη 1814, σ. 42.— *Γεωργίου Ἰωάννου Ζαβίρα*, Νεα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν σέλιτρον ἐκδοθὲν ὑπὸ *Γεωργίου Π. Κρέμου*, Ἀθήνησι 1872, σ. 410.— *Διονυσίου Θερεσιανοῦ*, Ἀδαμινεὺς Κοραΐς, τ. Α', σ. 84-8.— *Α. Γούδα Βιοῦ Παράλληλου*, τ. Β', σ. 233-233.

2. Ἡ Ἱεραπόλις ἦτο ἀρχαία πόλις τῆς Φρυγίας κειμένη Β. τῇ, Λαοδικείας. Ἐκτίσθη ὁ ἢ Ἱεράπολις τῷ 190 π. Χ. ὑπο εὐόμενος τοῦ Β' πρὸς τιμὴν Ἱερας, συζύγου τοῦ ἐκ Περγάμου ἠρώος Τελέφου. Τα εἰρήπεια αὐτῆς καλοῦνται σήμερον ὑπὸ τῶν τούρκων Παμπουκ-Καλὲ ἢ Κουλασι (=φρούριον ἢ πύργος βάμβακος), ἐκ τοῦ λευκοῦ χρώματος τῶν ἀποσπεμάτων ὡν ἐκεῖ θερμῶν μεταλλικῶν πηγῶν.

Ἦν ὁ ἀληθῶς ἢ Ἱεράπολις ἱερὰ διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀρχιότητα πόλις, διὰ ἐν ταύτῃ ἐμμετρῆσεν σταυρωθεὶς εἰς Νεφωσὸς ὁ ἀποστολὸς Φίλιππος. Ἐνταῦθα ἐξήρσεν ὁ ἀποστολὸς Βαρθολομαῖος καὶ Μαριαμνῆ ἢ ἀδελφὴ τοῦ ἀποστολοῦ Φίλιππου. Ἐπίσκοπος Ἱεραπολεως ἦν ὁ μαθητὴς τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου ἱερός ματίας, ὁστις, κατὰ τὸν Εὐσεβίον, ἦν «ἀνὴρ τὰ πάντα ὄτι μάλιστα λογίωτατος καὶ τῆς Γραφῆς εἰδήμων» (*Εὐσεβίου*, Ἐκκλ. Ἱστορ. Γ', λε') καὶ συγγαφεὺς τῶν πέντε βιβλίων «Ἀγγλων Κυριακῶν ἐξηγήσεις». Ἐπίσκοπος Ἱεραπολεως ἦν ὁ Κλαύδιος Ἀπολλινάριος (†130 μ. Χ.) ὁ Ἀπολογητὴς, συγγαφεὺς τοῦ πρὸς Μίλκον Ἀντωνίνον Ἀγγου καὶ πολλῶν ἄλλων ἔργων (*Κ. Κοιτογόνῃ*, Παιτρολογία, Α, 283). Ἐπίσκοπος Ἱεραπολεως ὑπῆρξεν ὁ Ἰσαπόστολος Ἀβερκίος (†186 μ. Χ.), οὗ τὴν μνήμην ἡ Ἐκκλησία ἐπιτελεῖ τὴν 22 Ὀκτωβρίου (Παιτρολογία Migne, τ. 115, σ. 1212) καὶ πολλοὶ ἕτεροι τῶν τὴν Ἐκκλησίαν κλεισάντων καὶ λαμπρυνάντων.

Ἄλλ' ὁ ἐπισκεπτόμενος σήμερον τὰ μεγαλοπρεπῆ τῆς Ἱεραπόλεως εἰρήπεια καὶ βλέπων τὴν φρικώδη τῆς ποτε εὐδαίμονος ταύτης πόλεως ἐρήμωσιν, νομίζει, ὅτι ἀκούει τοῦ λόγου τοῦ Ἰησοῦ: «Ἰδοὺ ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἐρημος». *Γ. Λαμπάκη*, Οἱ Ἐπτά Ἀστέρες τῆς Ἀποκαλύψεως, ἐν Ἀθήναις 1909, σ. 440.

1821 ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως ἐν τῷ ἱερῷ νοφ τῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν Μονῆς, ἀνηκούσης τῷ Ἁγίῳ Ὄρει, τὴν ἱεροτελεσίαν ταύτην ἀνέδειξε κατ' ἀρχὰς ὁ πρίγκιψ Ὑψηλάντης εἰς τὸν ἐκεῖ διαμένοντα τότε ἐπίσκοπον Ἱεραπόλεως Νεόφυτον, καθ' ἃ ἵστανται ὁ Ἰωάννης Φιλίμων, προσθέτων ὅτι ὁ Ἱεραπόλεως «ἦτο σπάνιος ἀληθῶς ἀνὴρ διὰ τὰ ἀγαθὰ αἰσθήματα καὶ τὸν ἔξοχον ὑπὲρ πατρίδος ἐνθουσιασμὸν αὐτοῦ». Ἀλλὰ μαθὼν τὸ τοιοῦτον ὁ μητροπολίτης Ἰασίου Βενιαμίν, ἔδραμε πρὸς τὸν Ὑψηλάντην, παραπονούμενος διὰ τὴν προσβλητικὴν παραγκώνισιν αὐτοῦ καὶ τὴν προτίμησιν ἄλλου ξένου ἐπισκόπου, καθ' ὃν μάλιστα χρόνον αὐτὸς διετέλει καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος διάπυρος εὐχέτης καὶ τῆς Ὑψηλάντικῆς οἰκογενείας ὁ ἀρχαῖος ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου φίλος. Οὕτω ὁ Ὑψηλάντης ἐδέχθη τὴν αἴτησιν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν τελετὴν ἐχοροστάτησεν ἀντὶ τοῦ Ἱεραπόλεως ὁ μητροπολίτης Ἰασίου Βενιαμίν¹.

Βραδύτερον ὁ Ἱεραπόλεως ἐγκατεστάθη ἐν Βουκουρεστίῳ, συνδεόμενος φιλικῶς μετὰ τοῦ μητροπολίτου Οὐγγροβλαχίας Νεοφύτου. Οἱ προσηγεῖς καὶ μαίλιχοι τρόποι του, τὸ ἀνεπίηκτον ἠθὸς του, ἡ καλοκαγαθία του, ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ του καὶ ἡ ἐν γένει ἀρετὴ του ἐφείλκυσαν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀμέριστον τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν αὐτὸ τοῦτο λατρείαν πρὸς αὐτὸν σύμπαντος τοῦ ἐκεῖ χριστιανικοῦ πληρώματος καὶ κατ' ἔξοχὴν τῶν βογιάρων τῆς Βλαχίας, οἵτινες εἰς πᾶσαν περίστασιν μεγάλα καὶ ὄντως ἡγεμονικὰ ἀπέστελλον πρὸς αὐτὸν δῶρα, οὔτως ὥστε ὁ Ἱεραπόλεως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του εὐρέθῃ κάτοχος περιουσίας 12 000 φλωρίων χρυσῶν.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Π. ΠΑΣΧΑΛΗΣ

1. Ἰωάννου Φιλίμωνος, Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τ. Β', σ. 291-2.